Tauw

Notitie

Contactpersoon Maikel Aragon van den Broeke MSc.

Datum 15 juni 2016

Kenmerk N003-1234853XAB-evp-V01-NL

Aanvullend onderzoek das bij de beoogde recreatiesluis en horecagelegenheid Junne

1 Inleiding

1.1 Aanleiding, doel en planlocatie

Begin 2014 is een natuurtoets uitgevoerd waarin de realisatie van recreatiesluizen bij Junne en Diffelen getoetst wordt aan de relevante natuurwetgeving (Tauw, 2014a), hierna genoemd “Natuurtoets”. Vervolgens is eind 2014 een aanvullende notitie opgesteld gericht op een te realiseren horecagelegenheid bij recreatiesluis Junne (Tauw, 2014b), hierna genoemd “Oplegnotitie”. Omdat er signalen zijn geweest dat er op locatie Junne ten opzichte van 2014 zaken zijn veranderd met betrekking tot de beschermde diersoort das, is een vervolgonderzoek opgestart om opnieuw de effecten op de das te bepalen veroorzaakt door de realisatie van de recreatiesluis en de horecagelegenheid.

Onderliggende notitie bevat de resultaten van het vervolgonderzoek en de effecttoetsing. Deze toetsing is voor de das een aanvulling op de eerdere natuurtoets en oplegnotitie. Voor alle overige soorten en natuurgebieden, blijven de conclusies van de eerdere natuurtoets en oplegnotitie onveranderd.

Planlocatie

In figuur 1.1 is de planlocatie met de beoogde nieuwe inrichting getoond. Binnen het gehele (ingekleurde) gebied kunnen graafwerkzaamheden plaats vinden ten behoeve van de nieuwe inrichting. De horecagelegenheid is beoogd ten zuiden van de recreatiesluis met nevengeul. De bosschage die (gedeeltelijk) dient te wijken voor de horecagelegenheid ligt op een wal, die hoger ligt dan de omliggende landbouwpercelen. De bosschage bestaat voornamelijk uit elzen, wilgen en eiken, met een stamdiameter tot 30 centimeter. Door de bosschage loopt een beheerpad voor voertuigen.

In de bosschage en eromheen zijn, in tegenstelling tot de onderzoeken / veldbezoeken in 2014, (door derden) sporen van de das aangetroffen. Aantasting van het leefgebied van de das betreft een overtreding van artikel 11 van de Flora- en faunawet (zie ook paragraaf 1.2). Daarom dient voorafgaande aan de werkzaamheden inzichtelijk te worden gemaakt of zich een negatief effect (en daarmee een overtreding) voordoet.

Figuur 1.1 Planlocatie bij Junne met de nieuwe beoogde inrichting (horecagelegenheid = rood, recreatiesluis met nevengeul = groen, blauw en grijs)

1.2 Natuurwetgeving

In deze notitie is, met betrekking tot de das, de soortenbescherming van toepassing. Op dit moment geldt in dat kader de Flora- en faunawet (Ffw). De das is in deze wet strikt beschermd als zogenaamde tabel 3-soort. Aantasting / verstoring van individuen of leefgebied is ontheffingsplichtig.

Hoogstwaarschijnlijk is vanaf 1 januari 2017 de nieuwe Wet natuurbescherming (Wnb) van kracht. Deze wet vervangt de Flora- en faunawet. De das zal in deze nieuwe wet ook beschermd blijven (Wnb art. 3.10.1.b), ware het niet op een iets andere wijze. Ook in deze wet geldt dat als een project of handeling ertoe kan leiden dat verbodsbepalingen worden overtreden, dat is natuurtoestemming (huidige ontheffing Flora- en faunawet) nodig. Wnb art. 3.10 geeft de voorwaarden en mogelijkheden.

1.3 Onderzoeksmethode

Om te bepalen of en hoe de das het plangebied en de omgeving gebruikt, is sporenonderzoek uitgevoerd conform de soortenstandaard das van RvO (RvO, 2014). De methodiek is als volgt:

“Aanwezigheid van dassen in een gebied kan het beste aangetoond worden door de sporen die ze achterlaten te inventariseren”. Tauw heeft in dat kader twee uitgebreide veldbezoeken uitgevoerd (overdag) op 31 mei 2016 en 8 juni 2016. De veldbezoeken zijn uitgevoerd door de ter zake kundige ecologen Jeroen Nagtegaal (bezoek 1) en Rob Jansen (bezoek 2) van Tauw. Daarbij is gefocust op het plangebied, maar ook in een ruime straal (tenminste 500 meter) daaromheen.

Verder is gebruik gemaakt van de volgende bronnen / documenten:

- Gegevensuitdraai uit de NDFF (zie bronnenlijst) van de afgelopen drie jaar
- Onderzoeksrapport landgoed Junne van Stichting Das & Vecht (zie bronnenlijst). Dit document dient vertrouwelijk behandeld te worden. Hierdoor zullen wij geen figuren en tekst kopiëren uit het document, maar uitsluitend onder verwijzing naar het document beschrijven wat er is geconstateerd
- Kaart van Stichting Das & Vecht (zie bronnenlijst) met daarop de locaties van burchten in de omgeving van het plangebied. Ook deze kaart dient vertrouwelijk behandeld te worden, waardoor uitsluitend onder verwijzing naar de kaart beschreven wordt
- Begin juni 2016 is telefonisch contact geweest met Stichting Das & Vecht, met de heer Arend Diepenveen

De combinatie van deze recente bronnen zorgt ervoor dat er ruim voldoende informatie beschikbaar is om een effecttoetsing uit te kunnen voeren.

1.4 Relevante informatie das

Een dassenburcht is een gangenstelsel van ondergrondse holen dat door een das gegraven is of dat een das in gebruik heeft, of iedere andere constructie die de das in gebruik heeft. In de literatuur en in de praktijk worden vaak drie typen dassenburchten onderscheiden. Voor de natuurwetgeving is dit onderscheid niet relevant, omdat elk van de drie burchttypen op gelijke wijze beschermd is. Desalniettemin is het voor het begrip van de bevindingen uit hoofdstuk 2 van belang om het onderscheid te kennen. De drie typen zijn (bron: RvO, 2014):

Hoofdburchten

Hoofdburchten zijn in de regel relatief groot en zijn het grootste deel van het jaar in gebruik. De hoofdburcht is meestal de plek waar de jongen worden geboren (ook wel kraamburcht genoemd). Er zijn permanent bewoonde burchten bekend met maar één holingang, maar meestal zijn er meerdere in- en uitgangen.

Bijburchten
Bijburchten zijn vaak alleen op bepaalde momenten in gebruik, bijvoorbeeld als vluchtplek bij verstoring van de hoofdburcht. Ook kan de bijburcht door jong volwassen dassen worden gebruikt in de periode dat ze worden verstoten uit het territorium, of door het mannetje die in het voorjaar vanuit deze burcht zijn territorium beter kan verdedigen. Als er jongen geboren zijn in de hoofdburcht, verjaagt het vrouwtje het mannetje vaak tijdelijk naar een ander gedeelte van de burcht, of zelfs uit de burcht. Hij verhuist dan tijdelijk naar een bijburcht. Ook het vrouwtje kan haar jongen grootbrengen in een bijburcht, wat het verschil tussen hoofd- en bijburcht weer vervaagt. Het voedselaanbod in de directe omgeving speelt een grote rol. Dassen wonen het liefst zo dicht mogelijk bij hun voedsel. Ze kunnen, ook tijdelijk, verhuizen naar een bijburcht in de directe omgeving van bijvoorbeeld een maïsakker als de jonge, nog zachte maïskolven aan het ontspruiten zijn.

Vluchtpijpen
Vluchtpijpen liggen verspreid over het territorium. Zoals de naam doet vermoeden, worden ze bij dreigend gevaar gebruikt om in te schuilen. Aan de rand van een territorium hebben de vluchtpijpen ook een geurfunctie en bakenen zij het territorium af. Er zijn gevallen bekend dat een vrouwtje een vluchtpijp in gebruik heeft genomen om haar jongen te werpen.

Een bijburcht of een vluchtpijp kan in een korte periode uitgroeien tot hoofdburcht, en een hoofdburcht kan in verval raken en alleen nog als vluchtpijp in gebruik blijven. Om een burcht te kunnen maken, moet er vergraafbaar zand zijn. Daarbij moet er een goede waterafvoer zijn, zodat de burcht niet onder water kan lopen. Burchten zijn daarom vaak in hellingen en terreinverhogingen te vinden. De burcht ligt vaak in een bosrand of in een houtwal of singel, in de buurt van weiland of akkerland.

2 Resultaten en conclusies

2.1 Resultaten

Conform de natuurtoets en oplegnotitie uit 2014 zijn / waren de volgende functies voor de das binnen 2 kilometer afstand van het plangebied aanwezig:

- Er bevindt zich een hoofdburcht van de das in kilometerhok 229-505 (zie figuur 2.1). Tevens bevindt zich een bijburcht in kilometerhok 230-505. Een vluchtpijp van de das, die incidenteel belopen is, bevindt zich in kilometerhok 230-505. Verder bevindt zich in het gebied een hoofdburcht en een bijburcht in kilometerhok 230-503. Nabij gelegen ook nog een hoofdburcht / kraamburcht in kilometerhok 229-505 met enkele vluchtpijpen. Gebleken is dat de das ook voedsel zoekt in de tuinen van de woonhuizen nabij de brug / sluis (Stichting Das & Vecht). Het plangebied van Junne wordt door de das gebruikt als foerageergebied

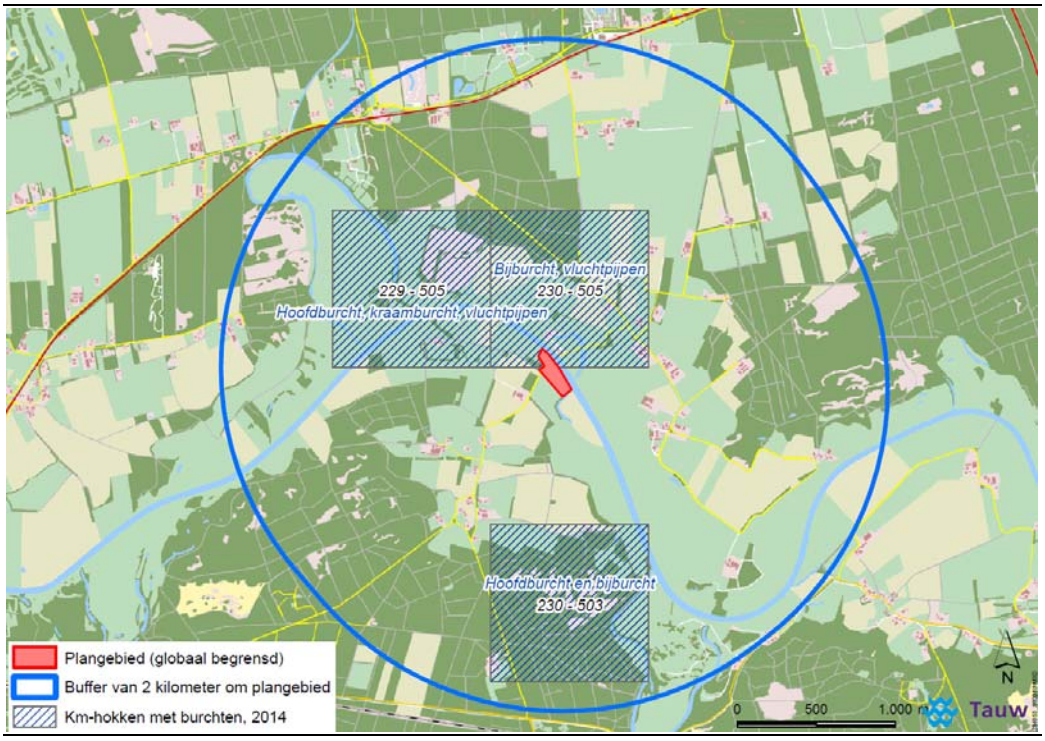

Figuur 2.1 Bevindingen uit 2014

Conform NDFF gegevens (NDFF, 2016) zijn / waren de afgelopen drie jaar de volgende waarnemingen van de das binnen 2 kilometer afstand van het plangebied gedaan:

- Locaties van burchten zijn niet openbaar (gemaakt). Wel zijn op de in figuur 2.2 weergegeven locaties sporen / individuen van de das aangetroffen. De kern van de dassenpopulatie lijkt zich op basis van deze gegevens ten zuiden van het plangebied (en ten zuiden van de Vecht) te bevinden

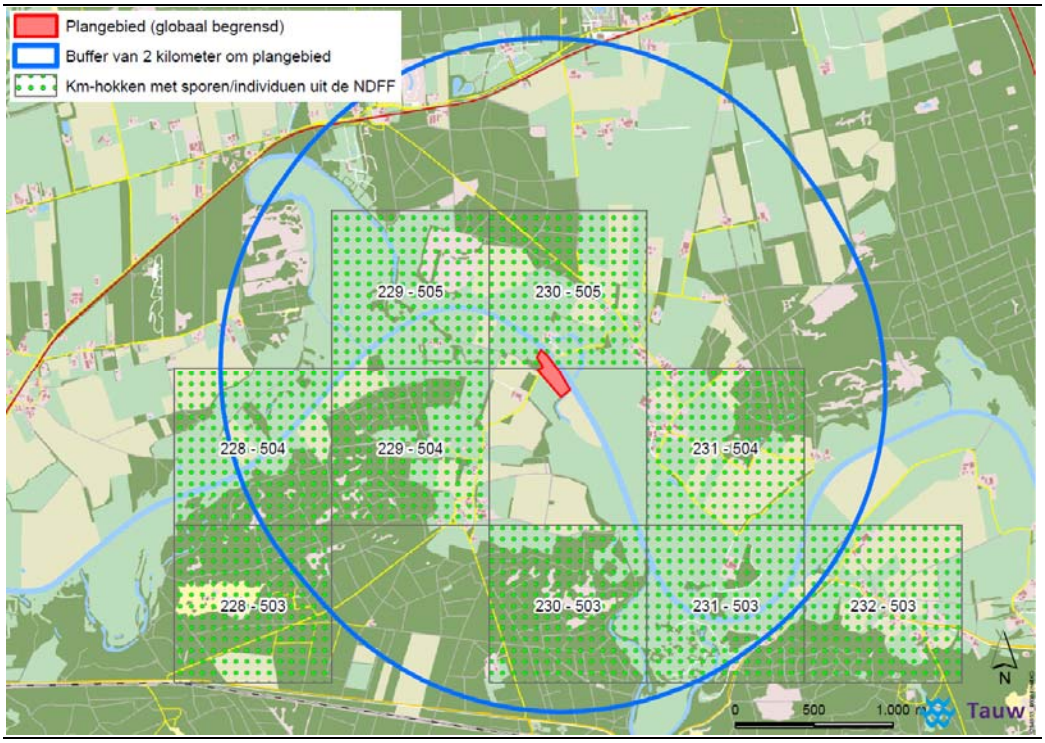

Figuur 2.2 Bevindingen voortkomend uit de NDFF, 2016. In de aangegeven km-hokken zijn in wisselende samenstelling aangetroffen: individuen dood of levend, mest / keutels / prenten / uitwerpselen, sporen / wissels

Conform het onderzoek van Stichting Das & Vecht (2016a) zijn de volgende functies voor de das binnen het plangebied aanwezig:

- Eén zeer recent gegraven vluchtpijp (april - mei 2016) in een houtwal (met nestmateriaal) binnen het plangebied
- Eén zeer recent gegraven vluchtpijp (april - mei 2016) in het weiland naast de houtwal
- Twee oudere vluchtpijpen (onbekend wanneer gegraven) binnen een straal van 200 meter vanaf het plangebied

Alle genoemde vluchtpijpen zijn goed belopen en dus in gebruik.

Binnen een straal van 2 kilometer vanaf het plangebied zijn (conform het onderzoek van Stichting Das & Vecht (2016b)) de volgende functies voor de das aanwezig:

- Er bevindt zich (nog steeds) een hoofdburcht van de das in kilometerhok 229-505 (zie figuur 2.3). Ook is een hoofdburcht aanwezig in de kilometerhokken 230-504 en 229-503. Een bijburcht is aanwezig in kilometerhok 230-504. Er bevinden zich drie verlaten burchten in de km-hokken 229-503, 230-503 en 230-502. In 230-505 zijn meerdere vluchtpijpen aanwezig

De dichtstbijzijnde hoofd- en bijburchten liggen op tenminste één kilometer afstand van het plangebied. Vluchtpijp(en) liggen in het plangebied.

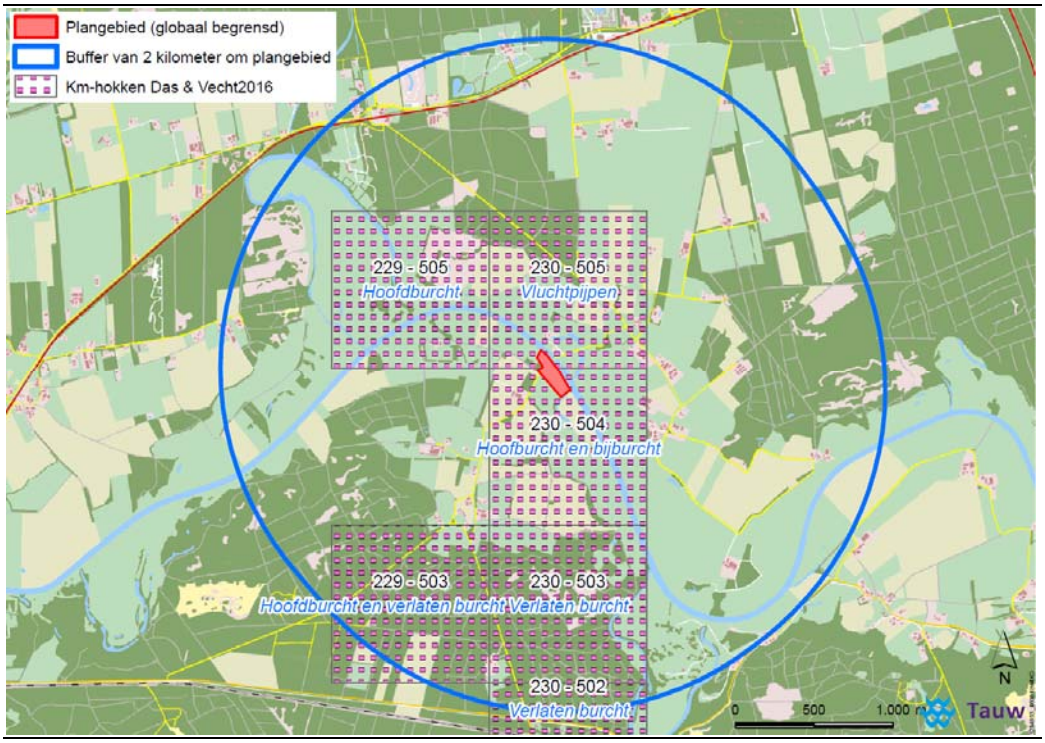

Figuur 2.3 Bevindingen Stichting Das & Vecht, 2016

Conform het onderzoek van Tauw zijn dezelfde functies in het plangebied aanwezig als door Das & Vecht (2016a) aangetoond, te weten één zeer recent gegraven vluchtpijp. Daarnaast grenst één zeer recent gegraven vluchtpijp aan het plangebied. In figuur 2.4 zijn de relevante bevindingen van Tauw samengevat.

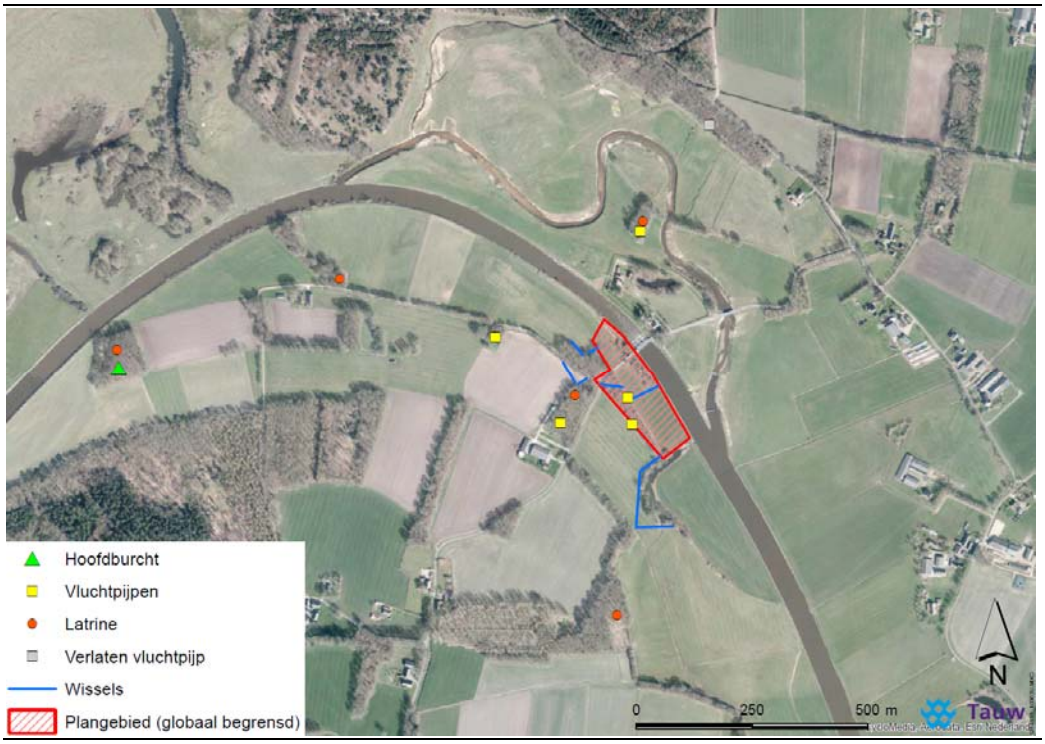

Figuur 2.4 Bevindingen Tauw, 2016

Tijdens het onderzoek zijn binnen het gehele plangebied (maar ook daarbuiten) loopsporen (wissels) aangetroffen die duiden op de aanwezigheid van dassen. Het gehele onderzochte gebied kan derhalve worden aangewezen als foerageergebied.

Tijdens de veldbezoeken kon niet voldoende duidelijkheid verkregen worden over de functie van de aangetroffen vluchtpijp(en) in het plangebied. Dat het op dit moment 'slechts' vluchtpijpen zijn is zeer aannemelijk, maar het is mogelijk dat er op de locatie sprake is van de vestiging van een familie met bijbehorende (hoofd- of bijburcht). Juridisch gezien is er geen onderscheid tussen vluchtpijp, hoofdburcht en bijburcht. Elk van de drie burchttypen is op gelijke wijze beschermd.

<u>Samengevat (inclusief effecttoetsing)</u>

- In het plangebied zijn twee leefgebiedsfuncties van de das aanwezig, te weten één (in gebruik zijnde) vluchtpijp en foerageergebied (zie figuur 2.4)
  - Bij de beoogde ontwikkelingen worden beide functies fysiek aangetast. Voor het foerageergebied (niet-ontheffingplichtig als het functioneren van een verblijfplaats niet wordt aangetast) is voldoende geschikt alternatief aanwezig in de directe omgeving (zie ook de eerdere natuurtoets en oplegnotitie). Voor de vluchtpijp is ontheffing van de Flora- en faunawet noodzakelijk (want overtreding van artikel 11)

  - Via Stichting Das & Vecht wordt geadviseerd om nadere inventarisatie(s) van de stichting af te wachten, zodat met zekerheid kan worden bepaald of het om aantasting van een vluchtpijp gaat of dat er sprake is van een in aanbouw zijnde hoofd- of bijburcht. Juridisch is er geen onderscheid, maar voor het bepalen van mitigerende / compenserende maatregelen is dit wel van belang
- Het gehele gebied wordt binnen twee kilometer afstand vanaf het plangebied (ten zuiden van de Vecht) in meer of mindere mate door dassen gebruikt (zie figuren 2.1 - 2.4)
  - Deze informatie is van groot belang bij het aanvragen van de ontheffing. Er kan namelijk in voldoende mate worden aangetoond dat de functionaliteit van de (gehele) leefomgeving van de das niet wordt aangetast. Zelfs als er een in aanbouw zijnde hoofdburcht wordt verwijderd, blijft er veel alternatief biotoop beschikbaar. Wel dienen er mitigerende / compenserende maatregelen getroffen te worden om effecten op de burcht/vluchtpijp zo minimaal mogelijk te houden
- Reeds bekende hoofd- en bijburchten liggen op tenminste één kilometer afstand van het plangebied
  - Deze worden met zekerheid niet aangetast. Ontheffing hiervoor is niet nodig
- De stuw in het plangebied wordt waarschijnlijk door dassen gebruikt om de Vecht incidenteel te passeren (persoonlijke communicatie dhr. A. Diepenveen, 2016). Dit is overigens niet met waarnemingen vastgesteld, het betreft slechts een vermoeden
  - Op grond van de analyse (zie ook de kaarten 2.1 - 2.4) lijkt het erop dat het plangebied aan de rand van een territorium van dassen gelegen is. De Vecht dient daarbij als noordelijke grens (ondanks dat dassen kunnen zwemmen, zullen ze dat zoveel mogelijk vermijden). De realisatie van de recreatiesluis en de horecagelegenheid op de grens van een territorium heeft waarschijnlijk minder effect, dan wanneer de ontwikkeling midden in een territorium plaatsvindt

2.2 Conclusie

Een ontheffing van de Flora- en faunawet is noodzakelijk voor het fysiek aantasten van een vaste verblijfplaats van de das. Artikel 11 wordt daarbij overtreden. Het is aannemelijk dat de ontheffing verkregen wordt (mits er voldoende mitigerende / compenserende maatregelen worden getroffen), omdat de functionaliteit van de leefomgeving van de das niet of nauwelijks wordt aangetast. Er is geen effect op de gunstige staat van instandhouding van de lokale dassenpopulatie, omdat er veel leefgebied (en verblijfplaatsen) in de directe omgeving behouden blijft.

3 Gebruikte bronnen

NDFF, 2016. Uitdraai van recente (maximaal 3 jaar oud) gegevens uit het systeem van de Nationale Databank Flora en Fauna d.d. 6 juni 2016.

RvO, 2014. Soortenstandaard Das, versie 2.0. Rijksdienst voor Ondernemend Nederland | December 2014.

Stichting Das & Vecht, 2016a. Onderzoek gegevens van de Das (*Meles meles*) in het gebied; ‘zuidkant van de stuw op Landgoed Junne’.

Stichting Das & Vecht, 2016b. Kaart van de stichting met daarop de locaties van dassenburchten in de omgeving van landgoed Junne.

Tauw, 2014a. Realisatie recreatiesluizen Junne en Diffelen. Toetsing natuurwetgeving. 25 februari 2014. Rapport met kenmerk R001-4813582SIH-mfv-V03-NL.

Tauw, 2014b. Oplegnotitie bij natuurtoets recreatiesluizen Junne. 28 november 2014. Notitie met kenmerk N001-1226950VJW-bom-V01.